



Numărul 37. Oradea-mare 13/25 septembrie 1898. Anul XXXIV.
 Apare duminică. Abonament pe an 8 fl., pe $\frac{1}{2}$ de an 4 fl., pe 3 luni 2 fl. Pentru România pe an 20 lei

Caracterul.

Cuvântul *caracter* e grecescul *charakter*, și acesta, în decursul anticității și la felurii scriitori greci, a avut mai multe înțelesuri. 1, Instrumentul de scobire, sculptare sau gravare. 2, Însași scobitura. 3, Literele unei limbi. 4, Stilul unui scriitor. 5, Demnitatea sau titlul unuia. 6, Cuprinsul însușirilor unei persoane, de aci caracterizo, (caracterizez) a însemna ceva cu un timbru, cu o trăsătură sau tăietură, adică a caracteriza.

Din aceste vedem, că înțelesul cuvântului *caracter*, are istoria sa proprie în istoria cultivării limbii și a culturii poporului grecesc.

Astfel, caracterul e o formă sau o ființă proprie, ce se deosebește de altă formă sau de ființă proprie. Caracterul e un semn, ce îl are un obiect și prin care se deosebește de alt obiect; p. e. căreagul e un vas fără de grumaz; asemenea caracterul e un semn ce îl are un individ și prin care se deosebește de alt individ, p. e. Petru e cu păr negru, până ce Iuon e cu păr roșu.

Semnele arătate tot-de-odată sunt și însușirile obiectului ori ale individului, iar exemplele aduse ne arată numai semnele sau însușirile esterne, adică din afară; dar sunt și semne interne, adică din lăuntru, anume: însușiri gravate, întipărite de natură în inima și spiritul individului, p. e. Petru e crud și tiran, iară Iuon e stupid.

Aceasta e caracterizarea de toată ziua sau comună a unui individ; dar semnele și însușirile create nu cuprind în sine caracterul unui individ, ci numai niște însușiri laterale ale individului, pentru că — caracterul în sensul strâns — nu se referă la însușirile esterne și interne, date de natură, ci se referă la însușirile omului, ce depind de la voința sa, adică la însușirile, ce omul le-a produs prin voința sa.

Și animalele au însușiri esterne și interne, dar ele n'au voință liberă; astfel, numai omul, carele dispune de voință liberă, poate să-și formeze un caracter.

Voința liberă se arată în faptele omului, făcute din voința liberă; aceste fapte dau caracterul fiecăruia, și aceste fapte sunt caracteristicele lui.

Este ceva, ce trebuie să conducă voința liberă.

Spiritul omului face lege pentru conducerea voinței libere, și apoi omul trebuie să-și facă faptele sale după legea făcută de spirit, după legea ce-i conduce voința liberă. Atârnă dară de la spiritul omului, ca legea să fie bună și morală; practică și de folos pentru sine și omenire; și atârnă de la legea aceea, ca voința să rămână liberă și să fie tare, ca între ori ce împregiurări să producă fapte bune și morale.

Cui îi lipsește legea spiritului pentru conducerea voinței sau legea e reu concepută, — acelaia îi lipsește și influința spiritului asupra voinței, carele să știe să direge și înfrână voința, — acel om nu-și poate forma un caracter strălucit, ci rămâne de regulă cu însușirile esterne și interne, date de natură; acel om vegetează între buni și rei, și nici când nu devine proptă statornică pentru ai sei.

Așă dară, caracterul unui om sunt însușirile lui câștigate prin voința liberă, condusă de legea făcută de spiritul său; astfel, acela carele nu-și produce însușiri speciale caracteristice, în sensul strâns, nu are caracter propriu.

Sunt casuri, când pruncii eredează însușiri caracteristice de la părinți, sau când aceștia prescriu legea, pentru ca să fundeze caracter propriu în prunci, înse cel mai tare caracter îl are acela, carele însușii își face legea pentru ca să-și conducă voința.

Pentru aceasta, datorința fiecărui individ, barem a celui deja educat, este, ca să-și formeze caracter propriu; și individul mai cult la inimă, mai deschis la spirit, e mai acomodat de a-și forma caracter bun și tare, în care să se cuprindă iubirea cătră toate ale poporului și onestitatea eătră toată lumea.

Numai un popor, carele are fii cu caracter propriu, își face însușii viitorul său.

AT. MARIENESCU.



D a . . .

*Da mi-ești drag și vreau cu tine
Ți și noapte să rămân.
Da mi-e dulce, da mi-e bine
Cu-așă drăgălaș stăpân.*

*Ce ximbeșci? Destăinuirea
Veți, nu pot s'o mai ascund;
Ochii tei nu văd iubirea,
Ei în suflet nu pătrund.*

*Sânt ferice, sânt ferice.
S'ascund taina? . . . Nici gândesc;
Nu, nu me sfiesc a țice:
Ați iubesc, iubesc, iubesc.*

SMARA.



Prietenul bărbatului.

El se numia Iancu Cosmescu, pe dâna o chemă Vasilichia. Se luaseră din dragoste. Căsnicia le-a fost pân' atunci foarte tihnită: el nu făcuse nimic care să nu fie aprobat și de soție; ea nu eșise o linie din cuvântul lui. La această înțelegere și armonie, contribuise și dragostea și timpul — de altfel foarte scurt — cât trăiseră împreună! Cu alte cuvinte, sîta eră încă nouă: abia cinci luni de miere trecuseră încet, neobservate, peste cuibul acestor îndrăgostiți, cuib situat la o prea frumoasă margine a Bucureștiului. Căminul pân' atunci le fusese semănat cu trandafiri, curtea cu viorele, iar cerul căsniciei vecinic senin, fără ca vr'un norișor să-și arate cumva la orizont forma transparentă. Adevărată păreche ideală, atât de mult cântată de poeții clasici.

Fericirea dar din amândouă părțile fusese nețermurită de mare, prea mare chiar, pentru niște ființe atât de mititele.

În toate diminețile Vasilichia ciripia cele mai dulci cuvinte din lume, cuvinte pe cari Cosmescu le înghiția odată cu cafeaua cu lapte pregătită de alba și catifelata mânășită a soției-model.

De câte ori nu i-a neteșit ea fruntea îngândurată și nu i-a alungat supărarea de pe față cu câte un sărutat dulce. . . Iar el, soțul, la toate aceste gingășii, cari dovediau o adevărată dragoste sinceră și caldă, cu inima plină de fericire, a suris pe sub micuța lui mustață castanie, a luat delicata mânășă a soției lui, a strîns-o cu drag la pept și a sărutat-o cu patima soțului complect fericit. O, de atâtea ori s'au repetat scenele astea de vrajă și de fericire.

Dar dejunul acestor îndrăgostiți? — Le fusese pân' atunci o adevărată comoară de fericire, căci șe-

deau unul lângă altul, lipiți aproape, își cătau cu drag în ochi, zimbiau, se strîngeau de mână și se înlățau reciproc de o fericire dumnezească, fericire pe care o credeau fără margine, făcând socoteala că viața le eră prea scurtă, în raport cu bogăția dragostei ce aveau unul pentru altul.

Dar

Toate lucrurile din lumea asta își au nașcerea, apogeul și sfârșitul lor mai curînd mai târziu, — asta depinde de construcția lor fizică — toate dar, și absolut fără cea mai mică excepție. Nasc și mor și sorii și planetele, popoarele, indiviții ca și dragostea.

Și lucru curios: când insul este fericit, nici visează că fericirea asta o să-și aibă sfârșitul ei, nu cugeță că într'o bună dimineață o să se transforme și el într'o țărînă ca și ceea pe care-o calcă pe uliți. Ați puțin îi pasă de mâne, cum mâne puțin are să-i pese de poimâne și când moare atât mai puțin se 'ngrijeșce de cei cari rămân în viață în urma lui. . . Toți indiviții — excepție 3/00000000 — se conduc după o filosofie practică: să-și întrebunțeze cât mai bine timpul de care dispun; restul nu mai e de nici-o valoare! . .

Iancu și Vasilichia au creșut că dragostea o să le fie vecinică, dar s'au înșelat grozav în socoteli, căci după 5 luni, lucrurile au luat cu totul altă formă. Din traiul liniștit ce-l avusese pân' atunci, din dragostea cea mare și nețermurită a Vasilichiei pentru Iancu, se pomeni — așă tam- netam — supărată foc pe bărbat și cu pretenții de-a-i cere mai mult decăt i-ar fi putut da. Cum se operase schimbarea asta în spiritul ei, nici dâna nu-ș putea da socoteală.

Dar la această răceală au contribuit mult lipsele de acasă prea des repetate ale soțului, care se ducea după afacerile în cari se cam încurcaseră cei 30.000 de lei luați ca zestre și alți 20.000 ai sei, și vizitele — după plecarea soțului — ale doctorului casei, George Maximovici, un tiner levent, cu maniere, distins, frumos ca o fată, prieten bun cu Iancu, și care reușise — după o muncă și o răbdare foarte mare — să 'ntoarcă capul Vasilichiei! . . .

Cea ce a 'nfuriat-o pe Vasilichia și mai reu, a fost, că spuindu-i lui Iancu s'o ducă la băi, el tot o amănă din țî în țî. În fine, într'o sară îi spuse ca să mai aibă răbdare încă 5 țile, și o s'o trimească negreșit. Causa acestor amănări eră că Iancu nu putea să găsească cu nici un preț miia de lei ce-i trebuia soției; nu-i spusese asta, de teamă să n'o supere și să nu afle că zestrea ei eră în pericol.

După 5 țile de la făgăduiala lui Cosmescu, Vasilichia vădînd că soțul ei nu ia absolut nici o hotărîre în privința plecării și supărându-se dinț pricina asta, i-a spus verde:

— „Drăguță, mi se pare că vr'o câteva luni după ce m'ai luat de la mama, n'ai mai șciut ce să-mi faci; te-ai purtat cu mine cum nu cred să se fi mai purtat vr'un alt soț — dar acum țî-ai dat arama pe față! . . Ai mai șciut iar că sînt obișnuită ca în fiecare an să me duc la băi! . . că mai imi place iar pianul și societatea aleasă, pentru ce me privezi acum de toate aceste?” . . .

Cosmescu ascultă vorbele soției cu capul întru mâni, abătut, fără să scoată o vorbă măcar.

Vasilichia se uită la dînsul și reluă:

„Dacă nu te bizuiai că o să poți ține o femeie ca mine, pentru ce m'ai luat? . . . M'a cerut maiorul X . . . procurorul Y . . . judecătorul Z . . . și i-am refusat pe toți pentru dta . . . Veți acum că nu șcii să te

porți cu mine?... Dacă-ți inchipui cumva că am să pot să trăiesc așa ca cea din urmă fată de cârciumar, te 'nșeli amar, — amar de tot! Slavă Domnului, ai luat destulă zestre pentru ca să poți să-mi faci tot ce ți-oi cere!

Iancu tot cu capul între mâni, făcea comparație de felul traiului ce-l avusese pân' atunci și de vorbele de-acum ale soției; filosofă cât de înșelătoare sînt speranțele... Poate c'ar fi spus și el ceva ca să se apere, dar în acel moment servitoarea veni de a anunța pe doctorul Maximovici. Pe când doctorul intră în casă, lui Cosmescu îi veni o idee genială. Îl lăsă pe Maximovici să vorbească puțin cu Vasilichia — el își luase ocupația cu tăierea foilor unei cărți — și după vr'o 15 minute — sub pretext că are să-i arăte ceva doctorului — îl rugă să vie în iatacul lui.

Aci îi dădu un scaun și luă și el altul, așezându-se în fața lui. Tonul cum l-a chemat, modul cum i-a dat scaunul și fața lui Cosmescu schimbată, toate astea, făcură pe doctor să creadă pentru un moment că poate prietenul lui o fi aflat ceva și acum avea să-i ceară socoteala. Începă să aibă frică. Cosmescu se uită fix în ochii lui:

— „George... Îmi ești tu în adevăr prieten sincer?..

Doctorul îngână:

— „Te 'ndoești oare de asta?

— „Nu... Și d'aia am să te rog să-mi faci un serviciu. Mai întei de toate uite-te bine la mine și spune-mi cum me găsești?

Teama doctorului crescă și mai mult. Se uită la Cosmescu și făcându-și curaj, îi dăse cu glasul cam tremurând:

— „De... cum să te găsească?... Ești în adevăr schimbat puțin la față... dar asta poate din cauza că n'ai fi dormit bine astă noapte?”

— „Că n'am dormit, este adevărat, dar numai ați-noapte? — sînt 7 nopți de când nu mai închid ochii!

Doctorul începă să tremure! Cu glasul pe jumătate îi dăse:

— „Vai de mine!... ce ai?..

— „Un reu ascuns, doctore!.. un reu pe care nu cred să-l mai pot vindeca vr'odată?”

De data asta doctorul îngălbeni; se miră înse cum de nu-i spunea odată Cosmescu că el eră cauza principală a acestui reu! Cu toate astea își luă inima în dinți și se gândi să facă pe chipezu:

— „Dar bine, amicul meu, tu me sperii. Vorbește-mi!.. De ce reu suferi?... Poate să-i găsim vr'un leac!..

Cosmescu oftă, și-și mai apropiă scaunul de al doctorului!..

— „Maximovici!.. sînt sigur că tu-mi ești un adevărat prieten, și că ții la mine ca la un frate.

Doctorul nu înțelegea unde vrea s'ajungă Cosmescu, acum par că-i făcea și lui reu că nu-i spunea odată că el îi necinstiă numele și că-și bătuse joc de aceasta amicitie frățescă despre care-i vorbea Cosmescu; ar fi preferat mai bine insulte, reproșuri, vorbe cât de grele... ori ce în fine ce-ar pute să spue un soț înșelat, amantului soției lui, decât acea rezervă care-l omorâ.

De acea response mai mult mașinalicește:

— După cum ți-am mai spus-o, nici să te 'ndoești.

— Tocmai d'aia, vreau să-ți descoper ție toată

suferința mea!.. Ascultă!.. Mai întei află dragă Maximovici, că sînt aproape ruinat! Afaceri nenorocoase mi-au înghițit atât capitalul meu, cât și cele 30.000 de lei, zestrea Vasilichii. Mai am o ultimă speranță la o afacere. Acum în urmă înse și aceea e în ajun de a da fiască, așa se pare cel puțin. Prin urmare sînt mort!..

Maximovici, cu toate că nu eră încă domirit pe deplin, dar după vorbele lui Cosmescu, — par că nu mai eră el în joc!

— Sînt 10 zile, dragă amice, — reluă Iancu — de când soția mea me pune pe foc s'o duc la băi; ea nu știe înse că-mi este peste putință să fac aceasta acum: banii care-i mai am, abia mi-ajung să întrețiu casa până peste o lună, d'aci când voi vedé ce am să fac!.. Se 'nțelege că nu i-am spus nimic Vasilichii de perderile ce am suferit de teama ca nu cumva s'o supăr... Și ți-o spun prietenește: cine știe ce copilărie ar face!

Maximovici de astă dată resuflă ușurat, par că i-ar fi luat o peatră de pe pept: va să dăcă prietenul nu știea nimic și cu totul alt ceva îi spusese... și el ca un nesocotit se speriașe așa ca femeile.

Iancu reluă: — Cum vești dar dragă doctore, sînt nenorocit. Toată speranța mi-am pus-o în tine, fiind mai mult decât sigur că ai să me scapi din încurcătură.

— Eu? Și cum asta? Domirește-me!

— Nimic mai ușor: tu ca bun prieten al casei, vino mâne să iei dejunul cu noi; eu după masă plec la o afacere grabnieă; remâi singur cu femeia mea și din vorbă în vorbă adă pe tapet chestia băilor!.. Aș! în acelaș timp te uiți fix la dâna, dăci că o găsești schimbată mult și tot odată îi recomați aerul și liniștea unei mănăstiri; ori ce băi — să-i spui că — n'are să-i priească, din cauză că e predispusă spre nervositate, și are să-i facă mai mult reu decât bine. Să-i mai adaogi că anul acesta mai la toate băile se observă un aer prea tare și constituția ei n'ar pute suportă asta... Singurul loc care îl poți recomanda este mănăstirea. Mătușă mea este stariță la monastirea X.. Pos iție frumoasă și n'are să me coste nici un ban... Dacă ai s'o faci să renunțe de a se mai duce la băi, n'am să te uit în viața mea, îți voi remâne foarte recunoscător.

(Finea va urmă.)

GR. MĂRUNȚEANU



Inspectorul, (intră în școală pe neașteptate și surprinde pe învățător bătând un băiat): Cum cutezi dta să bați pe băiatul ăsta? Nu știi că legile opresc bătaia? Învățătorul: Ce-mi pasă mie de legi!?

Inspectorul: Dar poți să fii foarte aspru pedepsit. Ce vei fi făcând, când ar veni aici mama băiatului?

Învățătorul: Aș da-o pe ușă afară.

Inspectorul: Dar dacă ar veni tata băiatului și te-ar luă la răspundere?

Învățătorul: Acela nu vine.

Inspectorul: Pentru ce să nu vină?

Învățătorul: Pentru că tata băiatului — sînt eu.



S e r e n a d ă.

Luna se 'nalță cu foc pe deal,
Veghând în dulcea pace;
Noaptea se lasă p'al lumii mal,
Și firea 'ntreagă tace.

Înse dorul

Și amorul

Crește 'n văpaia durerii, —

Iar pe tine

Glasuri line

Tainic te-adorm în misterii.

Tu ești o floare de farmec plină,
Iubită, dulce, mititică, —
Tu ești frumoasa floriceică
A veciniceii mele iubiri.

Ferice-aș sta să tot admir
Gurița ta de trandafir,
S'ador privirile-ți senine
Cu dulci și dornice suspine
O veciniceie 'ntreagă! . . .

Ah! dorul trist de mi-l-ai ști,
Iubita mea, m'ai mântui
De farmecul cel dureros,
De chinul greu, iubit, duios,
Cu blândă îndurare? . . .

Iubito, dă-mi a ta iubire,
O raxă caldă de fericire
Să sorb sêtos din ochiul teu!

În cuget sfânt de nemurire
Ne-am adâncit în noaptea sfântă,
Vrăjiți de-a dorului șoptire,
Ce 'n tainicul raiu ne-avântă
Din cercul pământesc . . .
Ca fluturași am tot pluti
Voioși, p'aripi ușoare
Cu visul lin, duios, ceresc
La al iubirei soare.

Iubito, dă-mi a ta iubire,
Să te privesc cu dor mereu,
Să sorb sêtos din ochiul teu
O raxă de fericire!

VASILE ALVESCU.



Gerhart Hauptmann.

(Urmare.)

Înici una înse din dramele lui Hauptmann n'a causat atâta șgomot și emoțiune, ca piesa socialistă, revoluționară; „Țesătorii“.

Chiar Schiller, poetul cel mai iubit al nemților, ș-a ales toate sujetele pentru dramele lui din țeri streine, afară de „Wallenstein“. Hauptmann ține cu trup și suflet la glia patriotică, din care a crescut, care i-a dat viață. De-aceea-i el nu numai unul din poeții mai moderni, ci și mai patriotici. Numai Wildenbruch, care se ocupă, exclusiv cu drama națională a scris opere ca „Țesătorii“.

Evenimentele din anul 1844, pe care istoricul Treitschke le descrie atât de detaliat, când țesătorii din comunele Peterswaldau, Kaschbach și Langenbielau din Silezia, constrinși de foame, s'au resculat în lunile de vară, contra fabricanților, și cari au produs multe ciocniri și vërsări de sânge, formează cadra întunecată a acestui op dramatic.

Fabricantul Dreissiger, intruparea comerciantului materialist extrem, care taie plățile slabe ale lucrătorilor, iritează nemulțumirea și setea de răsbunare în țesătorii necăgiți, care doresc s'ajungă la timpuri mai bune.

În birtul „Welzel“ unde se adună lumea lucrătorilor la beut, se ridică Jäger un rezervist periculos și Bäcker un țesător robust, matadorii mișcării, cu gură mare, în fața tovarășilor adunați, contra stăpânilor nedrepți. Primul ceteșce o poezie revoluționară-socialistă, iar Bäcker agitează prin cuvinte de foc și strigăte rebele poporul contra lui Dreissiger.

Ambii se pun în fruntea masselor agitate, dar când trec pe lângă fabrica de postav cântând „Imnul țesătorilor“, Dreissiger, izbuteșce prin șese lucrători să lege pe Jäger și să-l dea pe mâna poliției. Aflând aceeașta, lucrătorii s'adună, bat pe oamenii poliției, scot din mâinile lor pe Jäger și s'aruncă cu răcnete turbate spre casa fabricantului. Sparg ușile, ferestriile, oglințile; nimicesc toate mobilele; aruncă postavurile din magazin în canal, căutând prin toate unghiurile pe Dreissiger, care înse luându-și hărțile de valoare și paralele, scapă cu fuga. După ce au devastat toate lucrurile, muncitorii pornesc spre „Langen-Bielau“. Zădarnic lipeșce fabricantul Dittrich afșele umane pe ferestriile odăilor: „Voi toți să fiți mulțumiți“, căci masa turbată străbate prin odăi, nimicind, aprindënd, și omorînd. Soldații cari aleargă întru ajutor, trebuie să se retragă.

Un umor drastic, poporan, un limbaj simplu dar indesat, o izbucnire a dorului de luptă, de răsbunare, care se manifestează în cuvintele tuturor, caracterizează întreaga dramă. Aicea vedem că ce socialist-democrat incarnat e autorul, cu cât foc și câtă cutezanță apără clasa muncitoare, necăgită. Technica dramei e acomodată conținutului. Actele rotunđite, și indesate se imbulzesc înainte, ca o armată în rënduri furtunoase, în tempo de galop.

Și Hauptmann are, ca Sudermann și Lindau, o ură mare contra gendarmilor ș-a poliției. Aceasta se manifestează mai cu seamă prin cuvintele lui Wittigar, un personaj al piesei, care persiflează ocupațiunea unui gendarm.

Drama aceasta a fost întimpinată în Germania cu mare eutusias. E tradusă în multe limbi. În urma covërșitorului efect de ațitare, în Germania și Austria represintarea ei este oprită.



Împărăteasa-regina Elisabeta.

(Cel din urmă portret.)

Prima oară a fost jucată în Berlin, apoi la Paris, unde a fost de față și autorul, dând ajutor la traducerea dialectului silezian care-l vorbesc mai toate persoanele piesei.

Nici odată nu s'au auzit ropote de aplause mai selbatice, mai însuflețite. Doue ore după reprezentație a stat publicul încă prin cafenele și pe bulevard, discutând piesa. În ziua următoare nu s'a vorbit de altceva, decât de Gerhart Hauptmann.

„Țesătorii“ e una din lucrările cele mai înverșurate ale literaturii moderne, un capital al socialismului, mai înfiorător decât romanul „Germinal“ de Zola. Numai în „Puterea întunecului“ a lui Tolstoi află scene ca 'n „Țesători“.

În anul 1891 ajunge Hatpumann iarăș în Berlin, dar după câteva zile părăsește capitala și se retrage în singurătatea dealurilor din comuna „Schreiberhau“ unde 'n timp de vr'o câteva săptămâni scrise comedia „Maestrul Crampton“. Toată bucată aceasta arată, că autorul a stat sub influința păteniilor din timpul universității. Ne deschide o privire clară și largă în viața și atmosfera academicienilor, cu toate unghiurile, plăcerile și umbrele ei, un chip c'o naturalitate de fotografie.

Idea fundamentală e dragostea copilărească ce învinge desprețuirea proprie, necasurile și deprimarea profesorului de pictură Crampton, care, părăsit de protectorul seu princiar, e suspendat din postul seu. Nevasta „nefericitului“ eră dusă cu fetele mai de mult la moși și numai cea mai mică „Trude“ remase lângă părăsitul și necăgitul. Un student bogat iubește pe Trude și astfel devine proapta lui Crampton în timpul acestor zile de necaz. Razele norocului, care se deschid tinerei părechi, luminează și soarta 'ntunecată a tatălui doborât. În urmă află și el în noul cuib de fericire un adăpost liniștit.

Figura principală e Crampton, un portret gata, a cărui individualitate nu se ivește ca la persoanele lui Ibsen, rënd pe rënd, prin cuvinte, semne, accente; el se înfățișează din primul moment ochiului nostru, ca un caracter format. Scenele între Max și Trude sunt schițate cu o gingășie magistrală; simple, pline de viață, îți amintesc pe „Clärchen și Egmon“ a lui Goethe cu cuvintele dulci: „Glücklich allein ist die Seele die liebt“.

Din nici o piesă nu vorbește mai lămurit individualitatea personală, noțiunile diferite ale poetului asupra întocmirilor sociale, ca în comedia aceasta.

Nu trecu un an și densusl scrise o nouă comedie, intitulată „Blana de vidră“.

În comedia aceasta Hauptmanu presintă în vestmintele umorului și ale satirei niște condiții sociale foarte tragice.

Sujetul comediei este furtul care s'a comis în casa rentierului Krüger: doue stângene de lemne, ș-o blană de vidră. Spălătoreasa Wolf e hoața, dar cunoscută ca o femeie cinstită și lucrătoare, nimene n'o bănuiește, cu atât mai puțin primarul Wehrhahn. Zădarnic încearcă Krüger, cancelistul forestier Motes și alții a-i indica urma furtului, căci primarul un adversar personal și politic al lui Krüger, desconsideră toate și treaba rămâne baltă.

Wehrhahn este prototipul unui om mărginit la minte. În ofciul seu e atât de hăbăuc, încât după cuvintele spălătoresei Wolf, „ai puté să-i furi și scaunul

de sub el“. Inchipuit de poziția lui, se crede un om însemnat și savant, dar în fond este numai o caricatură, pe care a zugrăvit-o Hauptmann, spre a-și ride de birocrăția și justiția constituită numai din forme goale.

Și aicea sânt scoase la iveală toate treptele distanței, care desparte sărăcia de luxul vanitos al bogăților îngâmfați, până 'n detalii mai neînsemnate, în colorile cele mai plastice.

„Blana de vidră“ are prin scurtimea concepției, prin tonul satiric și scenele hazlie o valoare literară însemnată și este cu „Ulciorul spart“ de Kleist, una dintre cele mai bune bucați de repertor.

Cu sfârșirea acestor comedii începe pentru Hauptmann o fasă nouă de activitate. Spiritul elastic, naivitatea sentimentelor în legătură c'o maturitate mai adâncă, idealismul născut în lupta cu resyrțirile vieții prosaice produc alte orizonturi mai largi, dau îmboldiri la forțe noue de muncă, abat pe poet de pe calea veche spre-o direcție streină. Corțile încep a da sonuri mai senine, mai copilărești; la locul sentimentelor revoluționare întră o dispoziție pacinică, liniștită, evlavioasă. Un dor duios de alte lumi, o melancolie tăcută, visuri străveșii, o adiere de milă față de omenime... se 'ntind peste rëndurile următoarelor lucrări, ca un vël transparent de toamnă.

În vara anului 1893 isprăvește drama visătoare „Hannele“ care fu jucată cu cel mai mare succes pe scena liberă din Berlin. O strașnică luptă polemică se încinse, în urma acestei aparițiuni noue, între el și între reprezentanții altor direcții literare; din aceasta luptă Hauptmann eși învingător. Totul a contribuit numai să urce renumele mare al scriitorului la o treaptă și mai naltă.

Pe-o basă îngustă de realism a creat Hauptmann o operă, care pe lângă caracterul ei visător, halucinator, are-o putere dramatică sguduitoare.

Hannele, o fată orfană de 14 ani, bună, lucrătoare, are un tată mașter. El e zidar și alcoolist mare. În peptul lui alcoolul a stins ori ce sentiment mai nobil. Paralele câștigate se duc în cărciumă, iar el ajunge acasă totdeauna târbăcit, mănios, injurând, ca toți oamenii bețivi. Astfel sërmana fată e victima injurăturelor și portării lui murdare. El o bate, o alungă din casă, flământă și goală în frigul iernei. Deprimată, desperată, ea după o scenă tragică cu tata tâlhar, se aruncă în lacul satului. Învățătorul școalei sateșei, Gottchard, care din întemplantare se plimbă pe maluri, o vede ș-o scapă de moarte. Dar totuș prea târziu, căci apa rece, frigul aspru i-au atacat plămânii astfel încât receta medicului e zadarnică... și în urmă moare.

Scena unde vede Hannele în delirul morții pe tatăl ei, cum vine de regulă acasă, pe cap c'un chipiu militar, cărpit, zdrenșos și murdar, amenințând-o cu încruntări sëlbatice, e zdruncinatoare. C'o fantasmă strălucită este scrisă scena unde vine mama moartă din cer, aședându-se pe marginea patului Hannelei, dându-i floarea semnificativă „Schlüsselblume“ (brândușă) pentru a puté întră în lumea ângerilor; tot astfel și sosirea morții, intrupată într'un ânger mareș cu priviri de ghiață; aparițiunea ângerilor blândi și frumoși care cântă cu vocile lor alinătoare pe Hannele în lumea cealaltă.

Culmea tragică se atinge înse în momentul unde tata Mattern întră beat în casa unde zace Hannele

moartă și o chiamă cu vorbele grosolane: canalie, trântor. Apoi începe a mormăi o poesiuară: „Ein ruhi-ges Ge-wi-sse-n ist ein sauftes Ruhe-kiss-en“ . . . el ucigătorul fetei nevinovate. În momentul acesta înse se 'mprăștie o vâpae de raze din brândușa care o ține Hannele în mână, ca dintr'o icoană sfântă; înspăimântat își pune el mâinile pe temple răcniind: „Me spânzur“. Apoi începe a șopotii, și cade slăbit la pământ, pe când cuvântul „omoritorule“ s'aude din gurile mulțimii adunate, ceea ce-l pătunde la nebulie.

Puterea poetică a autorului de-a simbolisă, ceea ce joacă în literatura modernă un rol atât de însemnat, a aflat în lucrarea aceasta sugestivă un succes strălucit. De la colorile cele mai negre, până la adierile cântecilor blânde ale ângerilor, poetul a desfășurat înaintea ochilor nostri un șir de tablouri dramatice, în concepția cea mai măeastră, într'un limbajiu simplu, bogat de idei frumoase.

Îmi reamintesc efectul acestei drame în „Burgteater“ din Viena. Nici nu am vădut o mișcare mai pătundătoare, senzație mai stérnitoare în public ca atunci. După ce cădea cortina, patru cinci secunde urmă liniște adâncă, apoi ropote de aplause, oftări . . . strigăte . . . lacrimi . . .

(Finea va urmă.)

TRAIAN MIHAIU.



Atentate politice.

Secolul nostru este bogat în atentate politice. Împăratul Francisc Iosif, a cărui soție a cădut victimă anarchistului Luccheni, a fost și el victima unui atentator în anul 1853, 18 februarie. Atentatorul a fost un ungur cu numele Libényi. Rana ce o primii monarcul s'a vindecat după câteva săptămâni.

Ca amintire, împăratul zidi biserica Votiv din Viena.

În Rusia a fost strangulat la 1801, țarul Paul I. La 16 aprilie 1866 Alexandru II eră să fie victima atentatorului nihilist Karakosov, la 6 iunie a fost atentatul polonului Berezowsky și la 14 aprilie 1879 atentatul lui Soioview; după ce fure zădărnice încercările nihilistilor de a aruncă în aer trenul spre Moscova la 1 decembrie 1879, și palatul de iarnă din Petersburg la 17 februarie 1880, a fost ucis Alexandru II la 13 martie 1881. Asupra lui Alexandru III s'au sevêrșit dese atentate, cel din urmă la 29 octombrie 1888 pe linia ferată la Borki. Ministrul poliției rusești Mesensow a fost ucis la 1878, 16 august.

În Franța s'a sevêrșit la 24 decembrie 1800 atentatul cu mașina infernală contra consulului Napoleon, asupra căruia s'a mai sevêrșit și atentatul studentului german Stapo, la 1809 în Schoenbrun lângă Viena; asupra regelui Ludvic Filip s'au sevêrșit șapte atentate, între cari cel mai celebru a fost al lui Fiereli, la 28 iulie 1835, cu care ocaziune au fost ucise 14 persoane. Asupra lui Napoleon III s'au sevêrșit mai multe atentate. În memoria tuturor este asasinarea la Lyon a președintelui Republicei, Carnot, la 29 iunie 1894.

În Italia s'a sevêrșit la 8 decembrie 1856 un atentat asupra regelui Ferdinand II de Neapole și la 17 noiembrie 1878 asupra regelui Umberto, pe când acesta plecă la cursele de cai, de cătră ferarul Acciarito; din fericire regele n'a fost atins.

În Spania a încercat preotul Merino, la 28 maiu 1856, un atentat asupra reginei Isabela.

La 19 iulie 1872 s'a sevêrșit un atentat asupra regelui Amadeo, iar la 25 octombrie 1878, și la 30 decembrie 1878, asupra regelui Alfonso XII. La 8 august 1897 a fost asasinat primul ministru Canovas.

În Germania: asasinarea lui Kotzebue de cătră Carol Sand la 1819, 23 martie. Atentatele de la 1844 și 1850 asupra regelui Frideric Wilhelm al VI, atentatul din 1861 asupra regelui Wilhelm I al Prusiei, cele doue atentate asupra prințului Bismarck la 1866 și 1874 în Kisingen. Doue atentate asupra împăratului Wilhelm I în 1878.

Asupra reginei Victoria a Angliei s'a sevêrșit atentate, fără rezultat, în anii 1840, 1842, 1872 și 1882. Președintele Statelor-Unite Abraham Lincoln, cade la 1865 victima asasinului Bovith. La 2 iulie 1881 a fost asasinat președintele Statelor-Unite Garfield.

În Grecia a fost ucis Capo d'Istrias, la 1831; iar în anul acesta eră să fie omorît regele George. La 10 iunie 1868 a fost asasinat prințul Mihail III Obrenovici al Serbiei.

În Bulgaria a fost asasinat la 1891, ministrul Belcew, iar la 1895 a fost asasinat Stambuloff.

La 1 maiu 1896 a fost asasinat șachul Persiei în reședința sa Teheran de cătră un partisan fanatic al unei secte religioase din Persia.

În România au fost rare atentatele politice. Unicul atentat fatal a fost acela sevêrșit asupra prim-ministrului Barbu Catargiu, sub domnia lui Cuza. Au mai fost doue atentate asupra lui Ioan Brătianu.

C. S.



Poesii poporale.

— Din Ineu în Bihor. —

Joacă bine fată mare,
Că cea mică-i lângă tine
Și te-a face de rușine.

Hop leliță 'ncinsă bine,
Cu curele de la mine,
Cumparate din ceta e,
Cu trei zloți și jumătate.

Uiuiu bunu-i puiu,
D'a-i mai bună găina,
Că-i friptă de vecina.

Din copilărie me,
Tă dragă mi-o fost lume,
Ca lupului pădure.

Țucu-te ce hididiș,
Mersuț-o hiru pe Criș,
Nu-i hidede ca 'a tine,
Nice gură ca la mine.

Am avut multe drăguțe,
Ș-o murit mâncând frăguțe.
Bate-o Doamne frăguța,
Cum mi-o murit drăguța.

AVRAM IGNA.

SALON.

Pe gânduri.

Lumina lampei tremură în cadență. Se întinde, s'adună și iarăș se întinde, ca și când ar voi să se înalțe mai sus de cum e rânduie să se înalțe.

Ce te sbați, flacăra nebună? Ce vrei să te ridici mai sus de cum ți-e puterea? Nu știi tu, că toate au o margine? A trecut multă vreme, de când Prometheu te-a coborât din înaltul teu locaș; tu nu mai încălzești plaiurile zeilor: zeii au murit...

Sufletul omului e și el o flacăra. O flacăra frumoasă luminoasă, care tremură și se consumă luminând. Cine a răpit aceasta flacăra dumnezeiască din vechiul ei locaș? Cine a aruncat-o în un astru pribeag, care de departe strălucește, iar de aproape e tină și noroi?

Ah, unde e acest al doilea Prometheu, să-l înălțuim de cele mai pustii vârfuri ale Caucasului?!

Dar totuș — e bine când sufletul se sbate, când himere îl atrag cu farmecul necunoscutului și necunoscutul îl atrage cu amăgiri de himere.

Unde sântei, iluziile mele? Veniți de-mi amăgiți de nou gândirea, răpiți-me iarăș în lumile voastre imaginare. Realitatea e așa de rece și așa de binevenită e căldura voastră. E o căldură falsă, iluzorie, dar căldură!

*

Unde ești iubirea mea dintâi? Ca un vis frumos resari din al trecutului chaos și luminează-mi încă odată cărarea vieții! „O, te ved, te-aud, te cuget“... Aceiași sânt ochii tei cei dragi, același e părul teu castaniu și zimbetul teu de fecioară. Cât de frumos strălucesc acești ochi, și, în întunerecul ce me învălue, ce dulce e aspectul acestor mângăitoare lumini!

Vremea înaltă și vremea doborâ, ridicând din ruinele trecutului colonnele viitorului. Și în această vecinică schimbare, în butul atotputernicei vremi, iubirea stă singură neînvinsă de trecătoarele ei valuri, ca o stâncă de granit în fața talazurilor mării.

Îmbirea — atât ne-a mai rămas și noue din durerile și bucuriile vieții.

Da, iubirea!

*

Prietenii mei, unde sântei voi? Tovarși de jocuri, camerași iubiți de școală, unde sântei? Gândindu-me la voi, aș dori să pot întoarce roata vremii înapoi. Mi-e dor de dragostea voastră desinteresată, de verguria inimii și-a minții voastre de copil.

Viața e ca undele pârului; nu știi de unde vine, nici unde are să ajungă, dar curge neîntrerupt, fără să se mai întoarcă vr'odată 'napoi. Dar ori cât de neastempărat ar fi pârul, ori cât de intensă ar fi puterea ce-l mână 'nainte, la poala muntelui își astempără mersul și oprindu-se la cotituri, privește înapoi. Ce frumoasă a fost calea până acum, ce bine eră printre brații înalți, cari șcieau să povestească atâtea lucruri frumoase, și florile, ce se oglindiau cochete în undele clare. El trebuie să părăsească acum toate a-

ceste și să meargă înainte. O clipă pârul se înduioșează, apoi curge mai departe fericit și doritor de cale: înainte, înainte!

Ce te grăbești, pârul nepriceput? Cunoști tu drumul pe unde ai să mergi, cunoști neajunsurile ce te așteaptă? Ați undele tale sânt limpezi, drăgălaș e murmurul valurilor tale; iar mâne? Colo departe curge o vale turbure și mare. Valea aceea te va înghiți. Vuetul ei e asurđitor și glasul teu de copil se va pierde în gălăgia valurilor ei. Iar undele tale vor deveni și ele turburi și pe urmă — murdare.

Așa e viața omului: curată la început, apoi din ce în ce mai turbure și pe urmă...

Unde-s valurile de odinioară?

S'au pierdut în vârtejul valurilor turburi, care le mână înainte, fără să le întrebe da că mai au voe să-și urmeze cursul.

S'au judecat... și când pe urmă se ridică iarăș la suprafață, sânt turburi și ele, ca celelalte...

*

Poporul meu, iubitul meu popor! Apus-a pentru totdeauna steua ta? Și nu mai este nime să înțeleagă durerile tale?

O, dacă este ceva nobil în dragostea de neam, îndată trebuie să fie dragostea noastră, pentru că tu suferi.

Sentimentele ce ți le inspiră suferința sânt mai profunde, căci suferința însași e adâncă „ca un întins adânc de ape“.

Apusă de-ar fi pentru totdeauna steua norocului teu, și nimeni de n'ar mai ascultă plângerile tale — puțin împoartă!

Noi rămânem și mai departe copiii tei, pribegi și batjocoriți de străini, dar totuș copiii tei!

Unde ești Turghenew? Tu spuneai în o vreme, că e nebunie să lupți, când nu mai ai credință în isbândă. Ei bine, nu te înțeleg.

În comparație cât de neasemănat superioare sânt cuvintele lui Goethe, când ăice, că e rusine să te retragi, când retragerea e cu neputință. Dacă e să cați, să cați cel puțin cu cinste.

Dar poate va veni o vreme, când voi fi și eu bătrân și-mi va fi frică de moarte, atunci să te apropii bătrânul meu prieten, să-mi repeți de nou cuvintele tale; poate te-aș pricepe.

Dar acum, de-ai mai fi pe cât ești de geniu, lasă-me în pace cu sfaturile tale!

*

O, mamă!

Tu cea mai scumpă iluzie, vino și-mi luminează și tu întunerecul vieții. Fii totdeauna aproape de mine și povățuește-me și de aci înainte, dulcele meu ânger de pază!

E târziu acum. Tu mamă, dormi.

E un vis fericit, care-ți aduce aminte de copilul teu. Iar mamele când își visează copiii sânt fericite, căci copiii sânt totdeauna fericiți și mari în visurile mamei.

Visează, mamă dragă, visează!

Aibi și tu mângăierea de a-ți vedé copilul mare și fericit, cel puțin — în vis.

*

Viitorul meu!

Stea vecnic călătoare, care te desparți în porția în care eu me apropiu, veni-va odată vremea...

Flacăra lampei se sbate cu putere —

S'a stins !

Întunerec e în odaie și întunerec e în inima mea.

Singurătatea me înfioară și cum privesc în întunerec, nu înțeleg cum de s'a făcut de-odată noapte. Și iarăș me înfioară și me cutremură gândul, că e reu să fii singur în întunerec.

Singur . . . singur !

A, dar mi se pare, că totuș, zăresc ceva în umbră, da, deosebesc deja conturile și . . .

Nu e nimic !

Fantasia voiă să me momiască cu himere, și cum mi-am forțat privirea să observ mai bine ce e, m'am pomenit, că ochii mi se umplură de lacrimi.

ALEXANDRU CIURA.

Împărăteasa și regina Elisabeta.

Din Geneva până la Viena.

Trenul care a adus din Geneva cadavrul împărătesei și reginei Elisabeta, a plecat de acolo în mijlocul jalei orașului întreg.

Mii și mii de oameni au eșit la gară, să dea cea din urmă onoare nenorocitei suverane, ucisă tocmai acolo, unde s'a dus să-și caute alinarea durerilor și vindecarea sănătății.

În momentul, când trenul jalnic s'a pus în mișcare, soldații salutară militărește, civilii își ridicară pălăriile și femeile plâneau.

Pe cale, pretotindeni, gările înșesate de lume îmbrăcată în negru, câtă vreme clopotele tuturor bisericilor sunau jelindu-o.

În Viena.

Trenul a sosit în Viena joi (15 septembrie) sara la 10.

La gară, sicriul a fost luat jos în mijlocul plânsetelor tuturor și sfințit în sala de așteptare transformată în capelă.

Apoi cortegiul, la sunetul tuturor clopotelor din bisericile Vienei, în mijlocul unei mulțimi nesfârșite de oameni, porni spre Burg, unde sosi la 11.

Acolo așteptă monarcul, însoțit de fiicele sale archiducesa Gizela cu soțul acesteia prințul Leopold al Bavariei, archiducesa Maria Valeria și soțul ei archiducele Francisc Salvator, dimpreună cu mai mulți membri ai casei domnitoare.

Monarcul și fiicele sale și ceilalți vădând cosciugul, au isbucnit într'un plâns sfâșietor. Maj. Sa în deosebi nu-și putea conține lacrimile și archiducesa Maria Valeria, podidită de lacrimi cădu pe brațul bértrânului ei tată, căutându-și mângăere la acela, carele ênsuș eră neconsolabil.

Cosciugul fu dus în capela Burgului și aședat acolo pe catafale, apoi preotul curții îl sfinți de nou și ceremonia se încheiă tocmai la orele 12 din noapte.

Atunci eșiră toți și biserică se încuiă.

Vineri se aduseră pe cosciug cununile.

Înmormântarea

se făcu sâmbătă după miazăzi la orele 4 din aceeaș biserică.

De la moartea archiducelui Rudolf, Viena n'a mai văduț adunată atâta lume. Sute de mii de oameni au

luat parte. Toate casele în doliu. Toate ferestile pline. Toate prăvăliile închise. Felinarele, acoperite cu crep negru, erau aprinse. Pe strade, în apropierea palatului imperial, se vedeau uniforme din toate armatele Europei.

Toate curțile au fost represintate. Împăratul Germaniei, regele Saxoniei, regele României și al Serbiei, principele regent al Bavariei, au venit în persoană ; țarul a fost represintat prin marele duce Alexis, regele Italiei prin moștenitorul tronului, regina Angliei, președintele republicei franceze asemenea s'au represintat. Au mai fost acolo prințul Bulgariei și o mulțime de prinți și alte persoane distinse.

Cortegiul funebru a pornit de la Burg și a mers până la biserica Capușinilor, unde se află cripta familiei domnitoare. Împăratul Francisc Iosif și împăratul Germaniei erau în aceeaș trăsură.

Carul mortuar avea înhamaiți opt cai negri. Cosciugul nu se mai vedea de sub cununile date de rudele cele mai de aproape. Pe unde trecu, toate capetele se descoperiră și mulțimea pătunsă de durere, sta în tăcere.

Biserica fiind mică, au intrat numai cei mai de aproape membri ai familiei, capetele încoronate, fruntesii clerului, trimișii plênipotențari străini, ministri, corpul diplomatic și primarul Vienei. Primarul Buda-pestei neavând bilet de intrare, a eșit ministrul-president Bánfy și luându-l de braț l-a dus în lăuntru.

Când cosciugul a fost adus în biserică, Maj. Sa nu-și mai luă privirea de pe el și cu toate că se vedea că voeșce a se stăpâni, ochii i se umplură de lacrimi și plânga în continuu. La sfârșitul ceremoniei, emoțiunea i-a fost atât de mare, încât lacrimile îi curgeau șiroaie. Toți plâneau, nici chiar preoții nu se puteau predomni.

După ce monseniorul Gruscha, cardinalul-archiepiscopesc al Vienei, binecuvântă cosciugul, acela fu dus în cripta familiară a bisericeii.

În boltă a intrat după cardinalul, împăratul, cei doi gineri ai sei, prințul Leopold de Bavaria și archiducele Francisc Salvator, apoi fiii celui dintâiu și doi frați ai împărătesei, ducii Carol Teodor și Ludovic de Bavaria ; în urmă câțiva funcționari ai curții.

Acolo s'a făcut o nouă binecuvântare. După terminarea rugăciunilor, primul maestru al Curții a încredințat gardianului capușin cheia de la sicriu și i-a recomandat să-l ia în paza sa. Gardianul a respuns, că va grigi de scumpa adormită.

Intr'aceste Maj. Sa a plâns în continuu. În deosebi a fost foarte mișcător momentul despărțirii. Înainte d'a plecă din criptă, Maj. Sa a ingenunchiat și a sărutat de repeșite ori capacul de metal al cosciugului, plângând sfâșietor. Scena eră atât de mișcătoare, încât toți cei preșenți, funcționari, preoți și călugări, plâneau dimpreună cu împăratul.

În urmă eșiră cu toții din criptă și cortegiul părăsi biserica, în vreme ce sute de mii de oameni, alergați de prin toate cartierele Vienei, curgeau ca niște valuri pe stradele orașului jelind.

Împăratul-rege Francisc Iosif plecă la 6 ore sara la Schönbrunn, după ce își luă adio de la suveranii și principii străini, cari plecară acasă tot în sara aceea.

Testamentul împărătesel.

Diarul „Neu Freie Presse“ scrie, că împărăteasa-regina Elisabeta a lăsat după sine un testament, făcut înainte de doi ani în Budapesta, când a fost cuprinsă

de niște presimțiri triste. Întregul testament este scris de mâna proprie.

Iată punctele principale :

Castelul Lainz e dăruit archiducesei Maria Valeria, fiica cea mai mică a defunctei împărătese ; pe când mărețul castel Achilleion, de pe insula Corfu, va fi al principesei Gizella de Bavaria, fiica cea mai mare. Ne-poata ei, mica archiducesă Elisabeta, fiica văduvei principese de coroană Stefania, va primi o parte mai mare ca ceilalți nepoți și nepoate. Afară de aceea în testament se prevăd mai multe sume pentru persoanele din suita ei.

Împărăteasa Elisabeta cheltuiă pe fiecare an din caseta ei particulară 70—80.000 florini pentru scopuri filantropice.

Date biografice.

În nr. de acum al foii noastre publicăm portretul cel din urmă al împărătesei-regine.

Iată și câteva date biografice :

Împărăteasa regina Elisabeta, (Amalia, Eugenia,) s'a născut la 24 decembre 1837, în Possenhofen Bavaria. A fost fiica a doua a principelui bavarez, Maximilian. Abia în vârstă de 16 ani, la 18 august 1853 s'a logodit în Ischl cu împăratul Francisc Iosif ; cununia s'a serbătorit în Viena la 24 aprilie 1854 ; încoroarea la Budapesta în 1867. A avut patru copii : Sofia, care a murit la 29 maiu 1857 ; Gizela, născută la 12 iulie 1856 și măritată după principele Leopold de Bavaria ; Rudolf, fostul moștenitor al tronului, născut la 21 august 1858, mort la 30 ianuarie 1889 ; Maria Valeria, născută la 22 aprilie 1868 în Buda și măritată la 31 iulie 1890 după archiducele Francisc Salvator.

Împărăteasa a suferit în timpul din urmă, și în deosebi de la moartea fiului seu archiducele Rudolf, de o boală de nervi foarte grea, pentru care a căutat alinare prin multe călătorii și băi, de aceea nici n'a mai luat parte la serbările de la curte în cei din urmă 10—12 ani.

A fost odată și la băile de la Mehadia, unde vădând poporul român, ș-a cumpărat o gramatică românească și a început să studieze limba noastră!

Manifestul monarcului.

După înmormântare Maj. Sa împăratul și regele a adresat un manifest către popoarele sale, prin care le mulțumește pentru manifestarea condolenței atât de atingătoare și pentru pietatea lor față de repausata împărăteasă-regină.

Totodată prin autografe adresate ministrilor, întru amintirea vecnică a soției iubite, întemeiază un ordin pentru femei, ordinul „Elsabeta“ și o medalie ce va purta numele de „medalia Elisabeta“. — Noul ordin e destinat să recompenseze femeile și fetele, în profesiunile cele mai diverse, pe terenul religios sau umanitar. Tot odată Maj. Sa a oferit Marea-cruce a acestui ordin contesei Sztáray, ca recunoștință pentru serviciile distinse și devotate ce a făcut împărătesei în ora morții.

Manifestul se încheie cu următoarele cuvinte :

„Rog pe Atot-Puternicul care m'a încercat așa de aspru, să-mi dea încă puterea de a-mi îndeplini misiunea. Îl rog să binecuvinteze și să lumineze popoarele mele, pentru ca să găsească drumul de iubire și de unire pe care pot propăși și deveni fericite!“



Respuns la o interpelație.

Doamnelor și domnilor,

Întrebarea provoacă respuns. E o datorință elementară . . . Eu văd bine nerăbdarea, cu care me întimpinați, văd cât de mult ve preocupă întrebarea : de e mai potrivită pentru un decolteu care o tăietură evantail, ori una cloché a fustei — ve rog doamnele mele, să urmați fără de a ve lăsa să fiți conturbate. Vream numai să ve spun, că precum pe domniile voastre nu ve genează sgomotul ce îl fac eu, tot astfel și eu voi urmă fără de a me simți genat și — da, chiar voiam să țin, ați pute să treceți în buffet până atunci domnia-ta Trandafirescule și domnia-ta domnule Gilgilean. Dar du-te odată, veți, că ține ușa deschisă și e curent ; periclități nervii doamnei Poienescu, vedeți cum își astupă urechile. — Treceți cu toții ! Ve urmez și eu, îndată ce isprăvesc ; dar sunt silit să iau cuvântul. Ori aveți ori nu aveți voie să me ascultați, — sunt silit în urmarea datorinței de a responde întrebării ce o primesc.

Vi-e încă în proaspătă memorie interpelația ce mi s'a adresat din partea numitei dar neunitei Viora din Bihor. Bine. Dar să-mi spuneți acum — nu ve întreb, ce ar țină gentila interpelantă (pardon pentru expresie, — culegătorul mi-e martor, că am șters deja una, care îmi plăcea și mai puțin, ori cât eră de gramaticală) — dar ce ați țină domniile voastre, când aș lăsa aceasta interpelație fără de respuns ? Ve întreb cu atât mai insistent, pentru că e vorbă și de domniile voastre cele cu ochi șagalnici și misterici.

Mai înainte de a intra în merit, încă acum la începutul începutului țin să ve asigur, că nu am gânduri obstructioniste și cerând din nou cuvântul în o chestie criticată și recriticată, sunt condus numai de gândul, de a face destul datorinței ce mi se impune în urmarea interpelației viorii, — acelei de a dilucidă doue chestiuni : 1, a părerilor și sentimentelor (? .) ce le am pentru compatriotele Viorii — și să-mi ierți domnișoară, să îndrăznesc a constată, că sunt tot deodată și ale mele — și în legătură cu aceasta 2, chestiunea fugii mele.

Domnișoară, domnia-ta cea cu ochii negri de colo de sub deal, te rog vină mai aproape. Te privește . . Dar nu fi surprinsă, e vorba, că te privește : chestia pusă. Aș strigă bucuros, să se audă până în vârful dealului, până la celea mai înalte bănci și în galerii chiar ; dar nu pot. Aș pute, dar domnișoara interpelantă ne roagă frumos, să nu-i conturbăm liniștea, o dispoziție de „Noapte bună“ (vorba predilectă a domnului Diamandi) mai precis : domnișoara chef-critic are cheful de a încercă să me încurce, împunându-mi situații critice, ca aceasta când după o interpelație îmi astupă gura — cu rugări frumoase. Merți !

Dar să reviu. Am fixat punctele de mănecare . . . înse mai înainte de a mănecă — eu nu sunt unit ! Nici nu am fost. Iar viitorul ? . . Am vădut doi ochi, ca marea de profunzi, ca stelele strălucitoare . . . Taci gură ! . . Și am vădut iar doi ochi scânteind . . .

De mult o babă mi-a căutat în palmă și mi-a spus de noroc : Ai doi ochi a peire. Ți-e prea aproape inima de ei. Când privirile ochilor se întelnesc, fac pirjol . . . Vei rămâne cu inima arsă. Mi-a dat baba canon să ies cu ochii închiși între oameni. M'am spăriat și am început să plâng. Nu o înțelegeam. Și n'am împlinit canonul . . . Dar me cuprinde sentimentalismul.

Ah! Începea să ve intereseze? Cu adevărat? Prea bine, doamnele mele! Acum am barem și un auditor — înaintea cărui pot să-mi dezvolt răspunsul. De o șcieam asta, puteam să încep de aci mai înainte.

Viora din Bihor cu ochii — canonul babii! îmi închid ochii — me învinuește pentru fuga din Tribuna și ȳice tot domnia-sa apoi „Îmi vine și mie să fug“.. Trebuie să presupun, că sântem de acord în privința motivelor fugiei și îi las gentilei conmembră a acestui onorat parlament bihorenesc, să ve asigure că aceste motive fugitive (?) nu cad în defavorul patriotelor noastre. În consecință sânt dispensat de a me declară dacă în urma vrăjii ce m'a cuprins, îmi voi fi perdat apetitul? Iar despre peana — iată sânt înaintea domniilor voastre cu ea în mână!

Sper, că domnișoara interpelantă va fi pân' aci barem mulțămită cu răspunsul meu. Dar cu atâta rezolvire a acestei interpelații nu pot să me mulțănesc eu, — pentru că totuș am perdat ceva. Mi-e mărturie Trandafir (Tribuna nr. 192.) Și hănuiala mea cade asupra domniilor voastre gentile compatriote. Da, cu toată hotărîrea.

Aduceți-mi ce ați furat!

Ve dau răgaz, ca la concertul din Orade să ne împăcăm cu treabă bună; căci de nu, dau publicității tot lucrul. Ve tradez aici în parlament. Sânt rezoluți, să fac scandal. (Vorbă din Orade.) Iar de ne vom află mai mulți păgubași?..

Deci la Orade!

Atunci — te asigur domnișoară interpelantă, — voi fi mulțămit și eu!

La revedere.

LAETUS INVORAT.



TEATRU.

Dna Irena Vlădala a dat duminică un concert la Caransebeș, marți altul la Lugoj.

Teatrul Național din București. Aflăm din zărele bucureșcene, că noua direcțiune a Teatrului Național, în frunte cu dl Petru Grădiștean ca director general și cu dl Poliz Micșunescu, autor dramatic, ca subdirector, își dă toată silința să comună pentru viitoarea stagiune un repertor încât se poate din piese originale românești.

Dramaturgă română la Paris. Dșoara Elena Văcărescu, precum scrie o gazetă din Milano, a terminat o dramă istorică în trei acte, scrisă franțuzește. Noua dramă are titlul „Caterina Sforza“ și se va reprezintă la Paris.

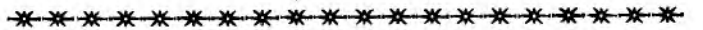
Representație teatrală în Lighet. La Sântă Mărie mică s'a serbat în comuna Lighet lângă Timișoara, ruga obicinuită, cu multă veselie. S'a dat și un concert sub conducerea preotului Teaha; apoi coriștii plugari au jucat „Ruga de la Chiseteu“ comedie populară într'un act de Iosif Vulcan.

MUSICĂ.

Musicoanți români la Petersburg. „La Revue Artistique“ din Petersburg publică în cele din urmă numere portretele a trei artiști români, cari debutează acuma la Petersburg. Dra Botez, cântăreață română, cântă la „Arcadia“ numai cântece naționale românești foarte gustate de publicul rus. Dl M. Nițulescu, un vio-

linist foarte bun, dirigiază orchestra română de la „Aquarium“ și dl Sava Pădureanu concertează într'o mare grădină-restaurant de mai multă vreme. Musica românească le place foarte mult rușilor.

Musică românească la Berlin. Musicantul din Brașov, Iancu Sibian Gălușcă, cântă cu lăutarii sei de doi ani în Berlin, unde melodiile românești sânt aplaudate cu multă plăcere.



BISERICĂ și ȘCOALĂ.

Un nou protopresbiter în Bihor. Consistoriul eparchial gr. or. din Oradea-mare a întărit de protopresbiter al Beliului pe parocul Petru Sărb din F. Giriș, care a primit la alegere mai multe voturi.

Masa studenților în Sibiu. Marți în 1/13 l. c. s'a deschis la Sibiu „Masa studenților“ la inst. „Albina“ pentru anul școlar 1898/9. Directorul esec. dl P. Cosma, precum aflăm din „Telegraful Român“ și de astă-dată a accentuat, că intențiunea institutului „Albina“, când a înființat acest adăpost, nu a fost numai ca să provadă cu nutremânt pe studenții lipsiți, ci mai vârtos, ca să vină într'ajutorul acelora, cari au calitățile și ambițiunea a studiă, ca să devină bărbați harnici și zeloși apărători ai poporului românesc; deci pretinde, ca să studieze bine, și atât în școală cât și în societate să aibă purtare neeseceptionabilă. De aceste vederi condusă direcțiunea, a eliminat pe aceia, cari în anul espirat s'au neglijat și au obținut calculi rei. Tot astfel va urmă și în viitor. Din 50 studenți primiți, 36 sânt vechi, 14 noi.

Costumul național oprit în școalele din Bucovina. Diarul „Patria“ din Cernăuți anunță că direcția școalei pedagogice din Bucovina a refuzat de a înscrie pe o fată română, pe motivul că eră îmbrăcată în costum național. Acelaș diar anunță că direcția gimnasiului a interzis elevilor de a purtă brêul național.

Adunare de învățatori în Lalesinț. La 17/29 septembrie se va ține în comuna Lalesinț adunarea generală a Reuniunii învățătorilor români gr. or. din protopresbiteratul Lipovei, sub presiul protopresbiterului Voicu Hamsea, notar Ioan Lucaciu.



C E N O U ?

Hymen. Doue logodne în aceeaș familie. Dl Corneliu Dărăbant, absolvent de teologie al diecesei oradane, s'a logodit cu dșoara Veturia Peteri, fiica dlui Alexandru Peteri preot în Hideaga; în aceeaș zi, 15 l. c., o altă fiică a preotului numit, dșoara Sidonia Peteri, s'a logodit cu dl Desideriu Mosolygó, absolvent de teologie al diecesei gr. c. de Oradea-mare.

Inaugurarea Bihorenel. Nici unul din instituttele noastre de credit și economii, n'a fost întimpinat din partea publicului românesc cu atâta căldură, ca „Bihoreana“, care se înființează acuma în Oradea-mare, căci în loc de 200.000 fl. publicul a semnat în scurtă vreme 300.000 fl. De atuncia interesarea publicului a înaintat crescând și mai în toate zilele ni se cereau informațiuni despre începerea activității băncii. Acum putem anunță cu plăcere, că tribunalul înregistrând firma noului institut, deschiderea aceluia se va face în 3 octombre n. an. c. preum se vede și din publicațiunea oficială din călcăiul revistei noastre. Înainte de a se deschide înse oficial pentru public, în prima oc-

tombre se va ține o festivitate casnică, precum se cade să se facă la inaugurarea unui așezământ românesc atât de important în părțile acestea. Aceasta festivitate se va începe cu serviciu divin și chemarea Duhului sfânt în ambele biserici române, la care — fiind că nu se vor ține în același timp — membri direcțiunii, a comitetului de revisiune și funcționarii institutului vor asista în corpore. Apoi preoții ambelor confesiuni vor face sfeștanie în localul institutului, cerând binecuvântarea lui Dumnezeu. Făcute aceste, direcțiunea va ține ședința plenară de deschidere; iar comitetul de revisiune se va constitui. La miadăși membrii direcțiunii, ai comitetului de revisiune și funcționarii se vor fotografia, întru amintirea acestei zile, într'un tablou. Festivitățile se vor încheia apoi printr'un banchet al celorlași, în sala otelului „Pomul verde“.

Asociațiunea la Bocșa-montană. La 11 septembrie s'a ținut în Bocșa-montană constituirea unui nou despărțământ al Asociațiunii, sub presidiul dlui adv. Ioan Budințeanu. S'au înscris 42 de membri ordinari și 27 ajutători. Comitetul despărțământului s'a constituit astfel: președinte Ioan Budințeanu, membri protopopii Maxim Popovici și Ioan Vulcan, Ioan Marcu și Ștefan Albu învățători. Între membri s'au înscris și trei dame: Iuliana Bojinca, Regina Meda și Iulia Marcu.

Portretul regelui Carol la Vâlcele, despre care am scris și noi, că a fost sfărțiat de niște secuți cari

își făcură chef într'o noapte, este iarăș pus la locul seu. Guvernul unguresc, în urma intervenirii guvernului român, a făcut o cercetare, din care a rezultat, că portretul a fost smuls de furtună din perețele verandei deschise și svêrlit pe stradă. Față de aceasta constatare, un Român, care a petrecut pe vremea aceea la Vâlcele, declară, că în noaptea aceea n'a fost de loc nici o furtună, ci un timp senin.

Serbare literară în Constanța. Dumineca trecută s'a inaugurat la Constanța biblioteca Cercului Ovidiu. Mai întâi s'a ținut un „Te Deum“ la catedrală, și de aci mulțimea s'a îndreptat, cu muzica în frunte, spre statua lui „Ovidiu“. După ce s'a depus o coroană pe această statuă, președintele cercului, dl Petru Vulcan, a ținut o conferință în care a vorbit despre „Dobrogea pe timpul lui Ovidiu“. După ce a mai vorbit dl Ciurcu, cu toții s'au îndreptat spre sediul societății, care se află pe strada Traian. Aci au ținut cuvântări dnii Petru Vulcan, președinte și Georapciu, membru. La aceste cuvântări au respuns dnii Berberian, din partea cetățenilor și dl Malcoci avocat, din partea magistraților și a baroului local. Cercul a trimis după aceea depeși la Sulmona (Italia) locul de naștere al poetului Ovidiu, și congresului studenților, la Tulcea.

A murit: Corneliu Tobiasș, protonotar al comitatului Sibiiu, la 15 septembrie, în etate de 57 ani.

Proprietar, redactor răspundător și editor: **IOSIF VULCAN.** (STRADA ȐLDĂȘ NR. 296 b.)

„BIHOREANA“

Institut de credit și economii, societate pe acții
în ORADEA-MARE

își va începe activitatea la 3 octobrie n. 1898

în localul seu din piața St. Ladislau (Szt.-László tér) casa Drului Augustin Kutiák, intrarea din Strada Grădinei, (Kert utca).

Institutul:

1. Primeșce bani spre fructificare pe lângă libele de depuneri, sau în cont curent și după banii depuși spre fructificare plăteșce interese de 5%.
2. Acoardă împrumuturi ipotecare.
3. Acoardă împrumuturi simple țărăneșci pe obligațiuni cu caventi (credite personale țărăneșci).
4. Escomptează cambii (polițe), efecte și pretensiuni sigure cătră casse publice cu scadențe fixe.
5. Acoardă împrumuturi pe lângă amanetare de efecte (lombard).
6. Acoardă credite cambiale și de cont curent cu acoperire ipotecară sau de alta natură.
7. Îngrigeșce afaceri economice și tot felul de afaceri de bancă.

Dat în Oradea-mare din ședința direcțiunei institutului de credit și economii „Bihoreana“ societate pe acții, ținută la 17 septembrie 1893.

Ioșif Vulcan

presidentul direcțiunei.

(1—3)

Dr. Coriolan Pap

director esecutiv.